

Barbara Bujanowicz-Haraś

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

INSTRUMENTY WSPÓLFINANSOWANE Z BUDŻETU UNII EUROPEJSKIEJ W ASPEKCIE REALIZACJI KONCEPCJI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W ROLNICTWIE I NA OBSZARACH WIEJSKICH

*THE INSTRUMENTS CO-FINANCED BY THE EUROPEAN UNION
IN THE CONTEXT IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT
CONCEPT INTO AGRICULTURE AND RURAL AREAS*

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, UE, fundusze

Key words: sustainable development, development of agriculture and rural areas, the European Union, funds

Abstrakt. Celem pracy była ocena wykorzystania instrumentów wspierających rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce udostępnionych w PROW 2007-2013 w ramach osi priorytetowych realizujących cele rozwoju zrównoważonego. Przedstawiono skalę wsparcia finansowego i rozdysponowania środków w ramach instrumentów wchodzących w skład PROW 2007-2013 w przekroju województw. Rozważania oparto na danych zgromadzonych w Systemie Informacji Zarządczej ARiMR oraz opracowaniach MRiRW. Uczestnictwo Polski w strukturach Unii Europejskiej kreuje sprzyjające uwarunkowania dla podejmowania wyzwań w celu sprostania wymogom, jakie stawia zrównoważony rozwój. W rodzimych realiach stanowi on istotny element w budowaniu programów odnoszących się do rozwoju wsi.

Wstęp

W świetle zachodzących zmian cywilizacyjnych problematyka związana z racjonalnym wykorzystaniem i utrzymaniem zasobów oraz walorów środowiska przyrodniczego wyznaczających charakter życia człowieka, ograniczeniem niepożądanych konsekwencji jego wzmoczonej działalności, zapewnieniem odpowiedniego poziomu jakości życia, ma szczególne znaczenie. Współcześnie istotna rola w sposobie postrzegania wzajemnych więzi pomiędzy społeczeństwem, gospodarką a środowiskiem przyrodniczym została przypisana idei zrównoważonego rozwoju (ang. *sustainable development*) [Mazur-Wierzbička 2005]. Jej główne założenie opiera się na „zachowaniu naturalnych podstaw życia (sprawiedliwość międzypokoleniowa) i sprawiedliwym podziale zasobów naturalnych pomiędzy wszystkich żyjących ludzi (sprawiedliwość wewnątrzpokoleniowa)” [Rogall 2010]. Nawiązuje do takiego sposobu prowadzenia działalności gospodarczej, kształtowania oraz wykorzystania potencjału środowiska i takiej organizacji życia społecznego, które umożliwią dynamiczny rozwój jakościowo nowych procesów produkcyjnych, systemów zarządzania, trwałość użytkowania zasobów przyrodniczych, a także poprawę, a następnie utrzymanie wysokiej jakości życia ludzi [Poskrobko 2007]. To nowoczesna koncepcja rozwojowa oparta na kształtowaniu ładu środowiskowego, gospodarczego i społecznego i właściwych proporcji pomiędzy nimi [Kiełczewski, Poskrobko 2009].

W odniesieniu do rolnictwa i obszarów wiejskich wdrażanie zasad trwałego i zrównoważonego rozwoju ma wyjątkowe znaczenie, gdyż działalność rolnicza w szczególności korzysta z przyrody, wpływa na systemy ekologiczne, zaś jej miejscem prowadzenia są tereny wiejskie [Żmija 2014, Wilkin 2007]. Jest to rozwój ukierunkowany na poprawę dobrobytu ludności wiejskiej i wykonywania działalności gospodarczej z zachowaniem zasobów środowiska naturalnego, wartości krajobrazowych, a także dziedzictwa kulturowego [Roszkowska-Mądra 2010]. To kierunek, który wymaga kompromisu w rozstrzyganiu problemów związanych z realizacją w sposób możliwie harmonijny licznych i różnorodnych funkcji, które pełnią te obszary [Nowogródzka, Niewęglowski 2011]. Wyrazem rangi tej koncepcji we wskazanym obszarze jest jej implementowanie do programów rozwoju obszarów wiejskich.

Material i metodyka badań

Celem pracy była ocena wykorzystania instrumentów wspierających rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce udostępnionych w PROW 2007-2013 w ramach osi priorytetowych realizujących cele rozwoju zrównoważonego.

W pracy przedstawiono skalę wsparcia finansowego i rozdysponowania środków w ramach instrumentów wchodzących w skład Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 (PROW 2007-2013) w przekroju województw. Rozważania przeprowadzono na podstawie danych zgromadzonych w Systemie Informacji Zarządczej (SIZ) Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) – stan na 28.02.2014. Źródłem informacji były również opracowania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW). Dane poddano analizie. Wyniki przedstawiono w formie opisowej i tabelarycznej.

Analiza przebiegu wdrażania instrumentów PROW 2007-2013

W ramach PROW 2007-2013 działania skoncentrowano na czterech osiach priorytetowych obejmujących łącznie 22 działania. W osi 1. „Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego” w rodzimych realiach zaakcentowania wymagały działania ukierunkowane na wsparcie procesu restrukturyzacji gospodarstw rolnych, modernizacji infrastruktury związanej z rolnictwem, przetwórstwa produktów rolnych, marketingu, systemów jakości żywności. Ważny element stanowiły instrumenty zorientowane na poprawianie struktury wiekowej producentów rolnych oraz obszarowej gospodarstw. Przewidziano finansowanie przedsięwzięć z zakresu podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wiedzy wśród rolników w obszarze nowoczesnego gospodarowania. Wsparciem objęto również sektor leśny. Osi 2. „Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich” przypisano wymiar środowiskowy i oparto ją na działaniach mających na celu zrównoważone użytkowanie gruntów rolnych, w tym wsparcie obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), inwestycji niedochodowych (niezbędnych ze względu na zobowiązania wynikające z programu rolnośrodowiskowego) i rekompensujących producentom rolnym koszty będące konsekwencją lokalizacji ich gospodarstw na terenach Natura 2000. Dopłaty stanowiły zachętę dla rolników do podejmowania metod produkcji rolnej zgodnych ze standardami ochrony środowiska. W ramach osi 3. „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej” zlokalizowano instrumenty, których celem jest dywersyfikacja gospodarki rodzimej wsi oraz poprawa jakości życia jej mieszkańców. Istotne znaczenie dla przeobrażeń i rozwoju obszarów wiejskich ma inicjatywa „Leader” (os 4.). Podejście wielosektorowe, przekrojowe i partnerskie realizowane lokalnie na danym obszarze, służące budowaniu kapitału społecznego w wyniku aktywizacji mieszkańców, włączeniu do działania parterów społecznych i gospodarczych [*Program Rozwoju...* 2014, www.minrol.gov.pl, *Dobre praktyki...* 2011].

Przedstawione dane dotyczące wykorzystania instrumentów PROW według liczby złożonych wniosków wskazują na zróżnicowany poziom zainteresowania poszczególnymi działaniami. Z danych ARiMR według stanu na 28.02.2014. wynika, że do biur ARiMR w ramach osi 1. wpłynęło łącznie 262 020 wniosków (z wyłączeniem działania „Grupy producentów rolnych PROW 2007-2013”), przy czym dominująca ich część dotyczyła działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” i beneficjentów z województwa mazowieckiego i wielkopolskiego, odpowiednio: 15,9 i 14,0%. Udział decyzji o przyznaniu płatności w liczbie złożonych wniosków kształtował się od 43,4 do 84,3%. Najmniej liczne pod względem zarówno złożonych wniosków, jak i wydanych decyzji były działania informacyjne i promocyjne kierowane do konsumentów dla zapoznania ich z wysokojakościowymi produktami i ich specyficznymi cechami, realizowane przez grupy producentów.

Spośród czterech działań budujących os 2., najważniejsze, biorąc pod uwagę liczbę złożonych wniosków, to „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)”. Chęć uczestniczenia w tym działaniu zadeklarowało 5 185 397 producentów rolnych. Przeważająca liczba wnioskodawców pochodziła z województw mazowieckiego, wielkopolskiego i łódzkiego. W strukturze wniosków w ogólnej ich liczbie najmniejszy ich odsetek odnotowano w województwie opolskim. W stosunku do liczby złożonych wniosków wydano 98,4% decyzji

Tabela 1. Liczba wniosków o przyznanie płatności złożonych przez beneficjentów w poszczególnych województwach w ramach PROW 2007-2013
Table 1. The number of applications for payment submitted by the beneficiaries in particular provinces within PROW 2007-2013

Kod działania/ Action code	Liczba wniosków/Number of applications																zachodnio-pomorskie	wielkopolskie	warmińsko-mazurskie	świętokrzyskie	śląskie	pomorskie	podlaskie	podkarpackie	opolskie	mazowieckie	małopolskie	łódzkie	lubuskie	lubelskie	kujawsko-pomorskie	dolnośląskie	razem działania/ total
	Oś 1. „Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego”/Axis 1. „Competitiveness improvement of agricultural and forestry sector”	24	32	23	29	24	25	22	26	27	22	22	25	20	22	35																	
111	24	32	23	29	24	25	22	26	27	22	22	25	20	22	35	21	48	496*															
112	967	2 671	3 446	473	2 440	719	4 835	761	822	2 465	1 174	612	1 192	1 192	1 498	4 292	872	29 239															
113	1 377	2 460	2 872	315	2 481	1 171	4 585	872	1 405	1 930	980	881	1 943	1 389	1 389	3 017	856	28 534															
114	1 423	5 567	1 768	752	2 137	1 988	10 523	1 687	2 031	7 733	2 903	864	1 372	5 359	5 359	16 224	1 768	64 099															
121	3 039	7 275	11 711	1 831	10 321	4 440	15 346	2 731	3 128	7 180	3 489	1 815	4 427	3 226	3 226	13 475	2824	96 258															
123	172	314	284	123	283	176	415	104	97	116	175	228	100	145	145	647	139	3 518															
125	62	48	84	39	30	38	95	12	23	41	39	42	14	82	77	129	855																
126	53	239	1 181	45	227	728	4 528	175	369	25	6	75	1 465	26	301	70	9 513																
132	1 133	402	3 121	935	903	2 994	4 030	74	2 481	3 945	671	246	1 865	3 514	702	2 341	29 357																
Oś 2. „Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich”/Axis 2. „Improvement of natural environment and rural areas”																																	
211, 212	146 667	216 992	469 949	117 438	533 761	370 673	994 312	4 9487	309 896	498 547	170 198	137 732	266 131	222 144	222 144	549 132	132 338	5 185 397															
214	16 898	38 317	55 303	13 234	18 050	2 4057	44 604	8 797	32 797	37 596	26 967	6 010	30 568	31 770	31 770	40 336	24 584	449 888															
221, 223	664	910	2 293	359	1 739	557	4 140	276	2 528	1 154	532	378	1765	1 404	1 404	969	391	20 059															
226	65	41	10	33	34	254	34	27	28	34	20	31	30	237	237	46	174	1 098															
Oś 3. „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”/Axis 3. „Quality of life in rural areas and diversification of the rural economy”																																	
311	980	1 877	2 660	602	1 750	1 412	3 973	971	1 351	2 078	1 226	819	1 282	1 523	1 523	5 701	794	28 999															
312	2 151	2 410	3 100	1235	2 409	3 974	5 322	1 374	3 819	1 491	2 837	3267	1 905	2 510	2 510	5 788	1 863	45 455															
321	359	424	467	225	301	394	670	165	306	253	260	221	255	311	311	474	364	5 449															
313, 322, 323	588	492	721	269	419	765	832	247	580	425	467	496	238	549	549	988	391	8 467															
Oś 4. „Leader”/Axis 4. „Leader”																																	
413	4 431	3 083	5 535	2 205	2 537	6 212	7 332	2 508	3 934	3 140	4 097	3 721	3 285	3 444	3 444	6 203	2 919	64 586															
421	23	36	49	21	44	90	41	18	31	22	17	24	29	30	30	48	33	556															
431	66	64	93	37	66	144	122	40	106	54	57	49	68	47	47	103	54	1 170															

* lubelskie i podkarpackie – 10, mazowieckie i świętokrzyskie – 6, podlaskie i warmińsko-mazurskie – 9, dolnośląskie, opolskie i lubuskie – 9, kujawsko-pomorskie, zachodniopomorskie i pomorskie – 9, łódzkie i śląskie – 7, kraj/country – 21, działania 133./action 133. – liczba złożonych wniosków – 80/number of applications – 80, dane stan na 28.02.2014 r./current data 28.02.2014

Zródło: opracowanie własne na podstawie SI2, ARiMR

Source: own study based on Management Information System Agency for Agriculture Restructuring and Modernization

Tabela 2. Udział decyzji o przyznaniu płatności w liczbie złożonych wniosków w ramach PROW 2007-2013
 Table 2. The share of the decision to grant payments in the number of applications submitted under the PROW 2007-2013

Kod działania/ Action code	Udział decyzji o przyznaniu płatności/The share of the decision to grant payments [%]																
	dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodnio-pomorskie	razem działania/ ation total
	Oś 1./Axis 1.																
111	16,7	12,5	17,4	13,8	25,0	16,0	18,2	15,4	14,8	18,2	16,0	20,0	18,2	17,1	19,0	18,8	17,2*
112	75,7	79,7	81,5	76,7	77,2	79,4	79,3	80,3	79,2	80,8	78,4	78,4	80,8	75,2	80,6	74,2	79,2
113	70,6	58,7	81,9	82,2	71,0	84,9	70,3	67,0	82,6	64,9	59,6	80,1	70,6	58,4	64,4	61,7	69,9
114	80,0	81,1	80,3	70,2	79,5	78,9	76,7	80,2	84,3	88,6	79,1	88,8	71,0	87,2	70,5	15,6	76,9
121	80,4	68,4	64,8	44,4	56,9	63,2	73,2	52,8	67,2	68,7	57,2	82,1	80,8	84,3	45,9	43,4	63,8
123	35,5	45,2	51,8	25,2	45,6	44,3	41,7	34,6	45,4	51,7	36,0	53,5	49,0	31,7	41,3	34,5	42,5
125	85,5	91,7	75,0	69,2	56,7	52,6	67,4	91,7	91,3	92,7	82,1	78,6	78,6	79,3	79,2	77,5	77,2
126	34,0	53,1	68,8	31,1	4,0	39,0	48,1	67,4	67,8	40,0	16,7	44,0	69,3	46,2	21,3	30,0	52,2
132	79,3	78,4	87,1	88,1	82,9	83,6	80,4	89,2	83,1	87,6	77,3	75,6	88,0	82,7	76,9	73,8	83,0
142**	330	295	45	144	51	13	91	234	56	82	137	67	19	164	548	134	2410
	Oś 2./Axis 2.																
211,212	98,1	98,6	98,4	98,5	98,5	98,6	98,3	97,9	98,4	99,3	98,6	97,3	97,4	98,5	98,0	98,0	98,4
214	93,6	95,7	96,6	94,3	94,9	96,1	94,0	95,7	96,2	96,7	95,3	94,7	94,5	94,5	94,4	94,4	95,3
221, 223	63,9	77,0	71,1	62,4	70,7	61,8	67,5	62,0	73,7	75,5	73,5	62,4	70,0	75,6	64,5	59,6	69,8
226	63,1	65,9	60,0	45,5	73,5	75,6	73,5	70,4	85,7	58,8	50,0	67,7	70,0	75,9	65,2	62,1	69,6
	Oś 3./Axis 3.																
311	45,2	40,9	57,3	46,5	52,9	50,6	58,6	47,7	52,4	54,9	42,7	56,9	58,3	52,9	56,9	48,0	53,3
312	19,7	20,6	33,9	26,6	23,8	32,5	23,7	30,5	34,1	33,9	27,5	32,5	35,4	25,5	28,1	24,7	28,4
321	57,7	83,5	84,2	69,3	84,1	62,7	59,9	65,5	86,9	80,6	78,8	85,5	79,6	81,0	79,5	63,2	74,2
313, 322, 323	78,6	87,6	77,8	82,2	83,1	70,1	75,2	73,7	79,3	76,2	83,3	61,7	87,8	64,7	69,2	79,0	75,6
	Oś 4./Axis 4.																
413	43,6	46,8	48,7	44,5	54,5	43,3	35,1	44,9	52,4	49,6	40,1	40,7	53,1	38,3	46,9	38,4	44,4
421	60,9	75,0	57,1	52,4	70,5	58,9	68,3	61,1	83,9	77,3	52,9	66,7	93,1	40,0	75,0	75,8	66,7
431	84,8	90,6	83,9	81,1	89,4	79,2	86,1	90,0	87,7	87,0	84,2	89,8	79,4	78,7	89,3	81,5	85,0

* lubelskie i podkarpackie – 20%, mazowieckie i świętokrzyskie – 33,3%, podlaskie i warmińsko-mazurskie – 22,2%, dolnośląskie, opolskie i lubuskie – 22,2%, kujawsko-pomorskie, zachodniopomorskie i pomorskie – 22,2%, łódzkie i śląskie – 28,6%, kraj/country – 19,0%, działanie 133./action 133. – 31,3%, ** liczba wydanych decyzji przyznających płatność PROW 2007-2013/ the number of issued decisions granting payment RDP 2007-2013, dane – stan na 28.02.2014 r./current data 28.02.2014.

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

Tabela 3. Kwoty zrealizowanych płatności w ramach PROW 2007-2013
 Table 3. The amount of payments made under PROW 2007-2013

Kod działania/ Action code	Kwoty zrealizowanych płatności [mmln zł]/The amount of payments [mln PLN]																zachodnio-pomorskie	wielkopolskie	warmińsko-mazurskie	świętokrzyskie	śląskie	pomorskie	podlaskie	podkarpackie	opolskie	mazowieckie	małopolskie	łódzkie	lubuskie	lubelskie	kujawsko-pomorskie	dolnośląskie	razem działania/ action total
	Oś 1./Axis 1.																																
112	50,9	144,9	192,8	25,7	127,9	40,8	259,3	43,1	45,4	135,9	64,0	33,6	66,9	79,1	238,1	46,8	1595,0																
113	67,5	108,8	162,2	16,6	124,4	69,4	221,5	41,5	78,7	87,8	41,4	46,7	95,1	59,3	140,7	37,2	1399,0																
114	2,3	8,6	3,0	1,0	3,7	3,2	25,5	2,4	3,2	18,7	3,9	1,4	2,6	11,4	31,7	0,3	123,0																
121	340,8	610,7	823,3	136,4	595,1	270,8	1320,5	189,7	185,6	709,8	303,3	184,5	327,8	418,4	919,7	220,3	7556,8																
123	75,1	193,9	221,4	31,5	183,2	118,0	305,7	34,4	55,2	84,1	87,4	122,2	44,4	42,0	352,4	92,9	2043,7																
125	44,3	42,2	115,5	47,0	10,2	24,9	75,7	14,5	31,2	33,7	62,0	40,6	19,4	55,8	162,6	69,9	849,5																
126	0,5	8,9	61,1	1,0	0,6	12,0	193,8	7,7	14,3	0,6	0,1	2,3	50,6	1,4	1,5	1,5	358,3																
132	0,9	0,3	3,6	1,0	0,9	3,9	4,3	0,1	3,2	3,8	0,7	0,2	2,5	2,2	0,6	1,7	29,7																
142	56,4	44,6	6,0	36,1	11,4	1,3	17,6	46,7	8,9	19,1	20,8	14,5	4,9	34,0	99,4	31,2	453,0																
Oś 2./Axis 2.																																	
211, 212	344,0	478,9	627,7	296,6	708,4	354,2	1750,6	83,3	305,0	1266,6	463,9	160,7	265,5	672,9	1161,3	430,3	9370,0																
214	268,2	404,4	425,9	299,4	106,2	143,6	385,3	113,2	250,3	371,0	383,0	57,8	138,5	525,9	441,7	615,9	4930,3																
221, 223	21,9	21,5	34,1	12,1	23,3	6,9	95,7	5,8	31,4	24,8	33,1	8,2	24,1	71,9	24,0	18,1	456,9																
226	36,8	9,9	3,5	17,2	24,2	7,8	24,4	12,4	21,5	6,9	15,5	10,9	13,2	49,8	19,9	10,5	284,5																
Oś 3./Axis 3.																																	
311	34,0	55,9	108,9	21,5	70,1	50,2	179,9	31,6	44,8	88,3	36,7	32,6	52,4	58,7	234,8	29,6	1129,8																
312	36,3	49,2	106,2	32,0	56,5	127,6	136,3	31,9	128,6	53,3	73,5	114,4	54,8	72,6	206,1	47,2	1326,6																
321	187,6	180,8	306,5	86,6	215,4	199,5	304,6	78,2	203,8	171,1	144,3	149,3	152,1	196,2	383,3	117,1	3076,4																
313, 322, 323	84,7	65,9	128,3	47,0	96,1	104,6	136,4	39,0	101,7	78,5	55,8	71,0	63,4	94,9	149,9	62,3	1379,3																
Oś 4./Axis 4.																																	
413	102,7	71,0	115,2	45,9	72,4	106,1	123,6	44,1	114,5	60,0	53,4	64,6	70,5	64,3	151,0	44,6	1303,7																
421	0,1	0,8	1,5	0,8	1,0	1,6	0,7	0,1	2,0	0,7	0,5	0,6	1,7	0,4	1,5	0,6	14,5																
431	18,8	17,5	25,0	13,2	17,3	34,6	39,5	10,7	30,0	13,4	18,2	16,9	20,4	15,4	32,0	13,2	336,1																

Działanie 111. – kwota zrealizowanych płatności – 74,3 mln zł, działanie 133. – kwota zrealizowanych płatności – 6,0 mln zł/operation 111. – amount of payments made – 74,3 mln PLN, operation 133. – amount of payments made – 6,0 mln PLN, dane stan na 28.02.2014 r./current data 28.02.2014

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

o przyznaniu płatności. Aktywne włączenie się rolników w realizację programu rolnośrodowiskowego tworzy sprzyjające warunki dla zachowania walorów przyrodniczych, krajobrazowych, a także różnorodności biologicznej terenów wiejskich. Pakiety rolnośrodowiskowe okazały się interesującą propozycją dla 449 888 gospodarstw rolnych, przy czym pierwszą lokatę pod tym względem zajęła Lubelszczyzna (55 303). Najwięcej wniosków ocenionych pozytywnie w ramach tego instrumentu złożono na terenie województw podlaskiego (96,7%) oraz lubelskiego (96,6%). Z tytułu wsparcia finansowego w postaci pomocy kierowanej na zalesianie gruntów i przywracanie lasom zniszczonym z powodu katastrof ich potencjału biologicznego z uwzględnieniem ochrony prewencyjnej wpłynęło: 20 059 i 1098 wniosków, a udział wydanych decyzji przyznających płatność kształtował się na poziomie prawie 70%.

W realizacji celów zrównoważonego rozwoju istotne znaczenie przypisywane jest czynnikowi ludzkiemu. W przypadku osi 3. największym zainteresowaniem cieszyło się działanie „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, mające na celu zwiększenie konkurencyjności gospodarczej terenów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy przyczyniając się do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego wsi – 51,4% wniosków wśród działań tej osi. Największą aktywnością w tym zakresie wykazali się beneficjenci z województwa wielkopolskiego (12,7%), najmniejszą – z lubuskiego (2,7%). Udział decyzji o przyznaniu płatności w stosunku do ogółu wniosków, które wpłynęły do ARiMR kształtował się w omawianym działaniu na poziomie 28,4%. W ramach osi 4. wpłynęło dotychczas 66 312 wniosków, z czego 65,4% zakończyło się zawarciem umowy. Spośród działań tej osi najwięcej wniosków o płatność (64 586) zostało złożonych w działaniu „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”.

W PROW 2007-2013 środki finansowe podzielono pomiędzy poszczególne osie priorytetowe w następujących proporcjach: 41,7%, 32,2%, 19,9% i 4,6%. Zatem, najwyższa ich wielkość przypadła na oś 1. W okresie objętym analizą w ramach tej osi kwota zrealizowanych płatności to 14 488,3 mln zł. Największa pula środków zasilila działanie „Modernizacja gospodarstw rolnych” (7556,8 mln zł) i producentów rolnych gospodarujących na terenie województw: mazowieckiego, wielkopolskiego i lubelskiego, kolejno: „Zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej” (2043,7 mln zł), „Ułatwianie startu młodym rolnikom” (1595,0 mln zł) i beneficjentów z Wielkopolski i Mazowsza. Na działania budujące oś 2. skierowano wsparcie finansowe w wysokości około 15041,7 mln zł. Pierwsza pozycja przypadła dopłatom wyrównawczym ONW, zaś w układzie województw: mazowieckiemu oraz podlaskiemu. Łącznie wypłacono 9370,0 mln zł pomocy finansowej w ramach tego instrumentu. Na drugim miejscu tej osi również pod względem wypłaconych środków znalazły się programy rolnośrodowiskowe, z kwotą wypłat 4930,3 mln zł z tytułu zobowiązań PROW 2007-2013. Największą pulę środków uzyskały województwa zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie i wielkopolskie. Udział tych dwóch działań stanowił 95,1% ogółu zrealizowanych płatności. Działania dostępne w ramach osi 3. stanowią uzupełnienie celów określonych w osiach uprzednio wymienionych. W omawianym okresie najwyższe dofinansowanie na poziomie 3076,4 mln zł uzyskały projekty zawarte w działaniu „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” i województwo wielkopolskie. Środki zaangażowane w finansowanie osi „Leader” to 1654,3 mln zł, z czego 78,8% zostało przeznaczonych na wdrażanie lokalnych strategii rozwoju, sporządzonych przez lokalne grupy działania (LGD). Fundusze te przyczyniały się do osiągnięcia celów przynajmniej jednej z pozostałych osi PROW (tab. 3).

Podsumowanie

Upowszechnianie i wdrażanie zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do rodzimego sektora rolnego i wsi uznano za niezbędne w kolejnym okresie programowania, co znalazło odzwierciedlenie w obszarach działań włączonych do PROW 2007-2013. Analiza przebiegu wdrażania instrumentów PROW 2007-2013 wskazała zróżnicowany popyt na działania programu. Największe zainteresowanie w ramach osi o charakterze gospodarczym było związane z działaniem „Modernizacja gospodarstw rolnych”, a najmniejsze dotyczyło działań informacyjnych i promocyjnych. W osi środowiskowej przodowało wsparcie dla obszarów ONW i programów rolnośrodowiskowych. Z kolei, w osi społecznej najwięcej wniosków o płatność zostało złożonych w działaniu „Two-

zenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, zaś największe dofinansowanie skierowano na realizację projektów zawartych w działaniu „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”. Cel społeczny urzeczywistniała także inicjatywa Leader. Szeroki wachlarz instrumentów programu, choć w zróżnicowanym zakresie, sprzyjał przekształceniom w rolnictwie, przetwórstwie, przedsięwzięciom o charakterze środowiskowym i społecznym, inicjatywom służącym szeroko pojętemu rozwojowi obszarów wiejskich i wdrażaniu celów rozwoju zrównoważonego. Dzięki unijnej pomocy wsparcie ich realizacji będzie możliwe również w okresie 2014-2020.

Literatura

- Dobre praktyki w realizacji małych projektów PROW 2007-2013*. 2011: MRiRW, Warszawa.
- Kielczewski D., Poskrobko T. 2009: *Dydaktyka ekonomii zrównoważonego rozwoju*, Problemy Ekologii, nr 5, 239.
- Mazur-Wierzbicka E. 2005: *Koncepcja zrównoważonego rozwoju jako podstawa gospodarowania środowiskiem przyrodniczym*, [w:] D. Kopycińska (red.), *Funkcjonowanie gospodarki polskiej w warunkach integracji i globalizacji*, Wyd. Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, 33.
- Nowogródzka T., Niewęglowski M. 2011: *Znaczenie wsparcia instytucjonalnego dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich*, Zesz. Nauk. Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, „Administracja i Zarządzanie”, nr 91, 106.
- Poskrobko B. (red.). 2007: *Zarządzanie środowiskiem*, PWE, Warszawa, 22.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*. 2014: MRiRW, Warszawa, 269-283.
- Rogall H. 2010: *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Teoria i praktyka*, Wyd. Zysk i S-ka, Poznań, 52-53.
- Roszkowska-Mądra B. 2010: *Obszary wiejskie o niekorzystnych warunkach gospodarowania w aspekcie ich zrównoważonego rozwoju*, Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, 35.
- Wilkin J. 2007: *Uwarunkowania rozwoju polskiego rolnictwa w kontekście europejskim i globalnym, Implikacje teoretyczne i praktyczne*, Referat przygotowany na VIII Kongres Ekonomistów Polskich „Polska w gospodarce światowej – szanse i zagrożenia rozwoju”, 29-30 listopada, 3.
- Żmija D. 2014: *Zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce*, Zesz. Nauk. Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, 150-151.
- www.minrol.gov.pl

Summary

The aim of the study was to evaluate the use of instruments to support the development of agriculture and rural areas in Poland available in the RDP 2007-2013 under priority axis implementing the objectives of sustainable development. The article presents the issues regarding the use of instruments co-financed from EU budget in the context of sustainable development of rural areas on the example of the RDP 2007-2013. The concept of sustainable development in rural areas assumes the support their diversified business activity and its shaping to preserve environment resources and values, ensure an improvement of living conditions as well as development of social and cultural functions.

Adres do korespondencji
dr inż. Barbara Bujanowicz-Haraś
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
Katedra Ekonomii i Zarządzania
ul. Akademicka 13, 20-950 Lublin
tel. (81) 461 00 61, wew. 157
e-mail: barbara.bujanowicz-haras@up.lublin.pl